

พัฒนาการของฟ้อนกลองยาว อำเภอกว๊านป่า จังหวัดมหาสารคาม

The Development of Fon Klong Yao of Amphoe Wapi Pathum, Changwat MahaSarakham

ธัญลักษณ์ มวลสุวรรณ¹, ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ², อุรารมย์ จันทมาลา³

Thanyalak Moonswan¹, Pattamawdee Chansuwon², Ourarom Chantamala³

บทคัดย่อ

ฟ้อนกลองยาวอำเภอกว๊านป่า จังหวัดมหาสารคาม เป็นการฟ้อนในขบวนแห่กลองยาวที่มีท่าฟ้อนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีรูปแบบการฟ้อน การแต่งกาย และดนตรีที่มีพัฒนา การมาอย่างต่อเนื่องและยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอำเภอกว๊านป่าในด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการและการอนุรักษ์การฟ้อนกลองยาวอำเภอกว๊านป่า จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 คณะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มประชากรคณะกลองยาวจำนวน 65 คน ผู้ว่าจ้างคณะกลองยาวจำนวน 10 คน ผู้ชมการแสดงกลองยาวจำนวน 30 คน ผู้รู้ จำนวน 9 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดมหาสารคาม ศิลปินพื้นบ้านด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน ศิลปินพื้นบ้านด้านการฟ้อนอีสาน แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์พบว่า พัฒนาการฟ้อนกลองยาวอำเภอกว๊านป่า จังหวัดมหาสารคาม เดิมเป็นการตีกลองยาวในขบวนแห่เพื่อเกิดความครึกครื้นสนุกสนานในงานประเพณีสำคัญของท้องถิ่นต่อมาได้จัดการประกวดกลองยาวทำให้เกิดการปรับปรุงรูปแบบการแสดงโดยเพิ่มกระบวนการฟ้อนเครื่องแต่งกาย และการประยุกต์เครื่องดนตรีพื้นบ้านกับเครื่องดนตรีสากล โดยการสร้างกฎเกณฑ์ในการประกวดเพื่อให้สามารถสร้างแนวคิดในกระบวนการแสดงได้มากขึ้น

การอนุรักษ์ฟ้อนกลองยาวอำเภอกว๊านป่า จังหวัดมหาสารคาม เป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในกลุ่มหรือชุมชนเดียวกัน ซึ่งใช้เวลาฝึกหัดจากทำพื้นฐานถึงท่าฟ้อนที่สร้างสรรค์ขึ้น ในการจัดการแข่งขันกลองยาวจะเป็นการอนุรักษ์การตีกลองและจังหวะดนตรีท้องถิ่นทำให้คณะวงกลองยาวของชุมชนรวมตัวกันฝึกซ้อมแลกเปลี่ยนความรู้ เกิดความสามัคคี เกิดความสนุกสนาน และความบันเทิงในชุมชน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master's degree Student Faculty of Fine and Applied Arts , Mahasarakham University.

^{2,3} Lecturer , Faculty of Fine and Applied Arts , Mahasarakham University.

องค์ประกอบของฟ้อนกลองยาวอำเภอบ้านดง จังหวัดมหาสารคาม เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอัตลักษณ์ของคนตรี และทำฟ้อนดั้งเดิมจากรุ่นสู่รุ่น การจัดงานประเพณีทำให้เกิดการรวมตัวของชุมชนสามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : พัฒนาการ, ฟ้อนกลองยาว

Abstract

Fon Klong Yao of Amphoe Wapi Pathum, in Changwat Maha Sarakham is a unique dancing style that involves a procession of long-single-head drum performances tied to local identity. The dancing style, costumes and musical performances have been developed locally, and are related to the ways of life of Wapi Pathum-people in terms of culture, society and economy.

The purpose of this research was to investigate the development and the conservation of the 3 groups of Fon Klong Yao. A literary investigation and a field study using a survey, an observation and an interview were used for this qualitative research. The instruments used for collecting data were a survey form, an observation form and an interview form. The sample was 65 people from Fon Klong Yao groups, 10 organizers, 30 audience members, and 9 key-informants who were scholars in the field of local culture in Mahasarakham Province. The samples also included local artists in the field of local Isan music, the local artists in the field of Fon Isan music. Research results were presented by means of a descriptive analysis.

The results of the analysis indicated that the development of Fon Klong yao of Amphoe Wapi Pathum, Changwat Maha Sarakham originated from the long-single-head drum performance that were used to entertain people who often participated in the performance. In later times, this performance was held as a competition, so its performing patterns were improved by adding dancing styles, styles of costume and applying folk musical instruments to modern musical instruments according to competitive regulations in order to create a wide variety of performing concepts.

The conservation of Fon Klong yao of Amphoe Wapi Pathum, Changwat Maha Sarakham was transmitted among group or communities in the form of generation to generation transmission. A general transmitting schedule started from a basic dancing style and ended with a created dancing style. Holding a Fon Klong Yao competition encouraged the conservation of folk-drum beating and folk-musical rhythm. It enhanced the gathering of each group of Fon Klong Yao in order to do a rehearsal, create an experience-exchange, a sense of unity, amusement, and entertainment in community.

The elements of Fon Klong Yao of Amphoe Wapi Pathum, Changwat Maha Sarakham consisted of the elements of the patterns of the tradition such as the patterns of holding competition, the competitive patterns of the procession, the competitive patterns of Miss Fon Klong Yao, and the patterns of the procession. For the elements of Fon Klong Yao, a procession consisted

of musical instruments, patterns and methods of Klong Yao performance The patterns refer to dancing patterns, patterns of march-formation, patterns of the procession of dancers with their costume.

In conclusion, the development of Fon Klong Yao of Amphoe Wipi pathum, Changwat Maha Sarakham is the transmission of indigenous knowledge about musical identity and an ancient dancing style in a form of generation to generation transmission. Holding tradition encourages the gathering of community-people, it can efficiently link culture, indigenous knowledge, and economy.

Keywords : Development , Fon Klong Yao

บทนำ

ดินแดนภาคอีสานมีอารยธรรมที่ได้ก่อร่างและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีการพัฒนาสังคมอีสานสู่ความเป็นเมืองเป็นแคว้นแคว้น มีความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทางวัตถุทางด้านวัฒนธรรมอันส่งผลต่อเนื่องไปถึงระบบความคิดความเชื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะลัทธิความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณ จะได้เห็นจากการกำหนดรูปแบบความคิดของชาวอีสานที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ยังผูกพันกับภูตผีวิญญาณเสมอมา ดังที่จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2531 : 11) อธิบายว่าความเชื่อของชาวอีสานเป็นสิ่งที่เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมีความพยายามที่จะติดต่อกับวิญญาณ มีการเช่นสรวงบวงสรวง มีการสาธยายเวทมนต์ผูกสัมผัสนับเป็นบทร่องกรอง ขับเห่ จนพัฒนามาเป็นเพลงในพิธีกรรม มีการนำเอาเครื่องดนตรีมาประกอบหรือมีการพ้อนมาช่วยด้วยอีกทางหนึ่ง ดนตรีและการพ้อนของภาคอีสานที่เป็นของดั้งเดิมส่วนใหญ่จึงเป็นการพ้อนอันเนื่องมาจากพิธีกรรม หรืออีกลักษณะหนึ่งเป็นการรื่นเริงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวหรือมีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เช่น การเพาะปลูก เป็นต้น

นอกจากดนตรี การพ้อน หรือการเล่นของชาวอีสานจะผูกโยงกับความเชื่อและพิธีกรรมแล้ว ยังสำคัญกับประเพณีฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในวิถีชีวิตของคนอีสานอีกด้วย ในประเพณีต่าง ๆ ของชาวอีสาน เช่น ประเพณีแห่

บั้งไฟ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีไหลเรือไฟ ก็มีการละเล่นประกอบเป็นวัฒนธรรมบันเทิงของชาวบ้านที่ขาดเสียมิได้ความสนุกสนานรื่นเริงที่พบในขบวนแห่ประเพณีต่าง ๆ ทุกขบวนคือ การละเล่นกลองยาว

กลองยาวนับว่าเป็นการละเล่นที่นิยมกันมากในภาคอีสาน โดยเฉพาะในงานประเพณีกลองยาวต้องมีส่วนร่วมอยู่ด้วยเสมอ นอกจากจะเป็นขบวนที่เรียกร้องความสนใจจากผู้คนแล้วขบวนกลองยาวจะมีลีลาท่าทางที่สวยงามแปลกตาอีกด้วย ในเทศกาลอื่น ๆ เช่น งานแห่เทียนเข้าพรรษา แห่กฐิน แห่นาค กลองยาวจะรับหน้าที่เป็นผู้นำขบวนเสมอ (มธุ ครุฑไชยันต์. 2526 : 1)

กลองในภาคอีสานมีมากมายหลายชนิด แต่ละชนิดก็ใช้ในโอกาสที่ต่างกัน เช่น กลองเพลเป็นกลองสองหน้ามีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดากลองทั้งหลาย พุทธศาสนิกชนที่มีความเลื่อมใสศรัทธาจะช่วยกันชูดกลอง (เจาะกลอง) จากต้นไม้ขนาดใหญ่แล้วหุ้มด้วยหนังวัวหนังควาย นำไปถวายวัดเพื่อใช้ตีเป็นสัญญาณบอกเวลา ซึ่งโดยมากพระจะตีกลองในเวลา สิบเอ็ดโมง เพื่อบอกเวลาฉันอาหารเพล ส่วนกลองตุ้ม เป็นกลองสองหน้า ใช้คนหามเวลามิงานรื่นเริงต่าง ๆ เช่น งานแห่บั้งไฟ แห่นางแมว นางดั่ง ฯลฯ กลองยาว หรือ กลองหาง หรือกลองดบ บางท้องถิ่นก็เรียกว่ากลองกันโล้ง ใช้ตีเป็นวงเข้ากับเครื่องดนตรีอื่น ๆ หรือเข้าขบวนแห่งานพิธี โดยอาจมีคนพ้อนลวดลายไปตามจังหวะ (นัตรบ

มุลาสี.2534:95-105.) ชาวอีสานนิยมใช้กลองยาวสำหรับตีแห่ขบวนหรืองานต่าง ๆ ที่ต้องการความครึกครื้น ฉะนั้นตามวัดต่าง ๆ มักจะมีกลองยาวไว้ประจำเพื่อว่าเวลามีงานจะได้ไม่ต้องไปจ้างหมู่บ้านอื่น ส่วนคนตีกลองจะอาศัยญาติโยมที่มาในงาน วงกลองยาวของชาวอีสาน จะประกอบด้วยกลองยาว กลองตั้งและ ในบางครั้งอาจมีฉิ่งหรือฉาบเล็กเป็นเครื่องประกอบจังหวะด้วยก็ได้ เจริญชัยชนไพโรจน์.(2527: 147-156) อธิบายว่า กลองยาวเป็นวงดนตรีที่เหมาะสมสำหรับบรรเลงในขบวนแห่มากกว่าดนตรีประเภทอื่นๆ เพราะได้ยืมไปไกลเวลาบรรเลงในขบวนแห่มากกว่าประเภทอื่น ๆ ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ราคาไม่แพง การซ่อมแซมดูแลรักษาง่าย เวลาบรรเลงสามารถเคลื่อนย้ายเป็นขบวนได้ง่ายนับว่าพอใจทั้งผู้ชมและผู้บรรเลง

กลองยาวที่มีชื่อเสียง ที่รู้จักกันแพร่หลายคือ กลองยาวในจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ด้วยลูกกลองที่สนุกสนานผสมกับลีลาท่าพ็อนที่มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะกลองยาวที่อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในเรื่องความนิยมกลองยาวของชุมชน เพราะมีการตั้งคณะกลองยาวขึ้นมากกว่า 50 คณะในระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 – 2554 นอกจากนั้นยังมีการจัดให้มีการแข่งขันเป็นประจำทุกปี จนกลายเป็นงานประเพณีของอำเภอลำปำที่มีชื่อเสียง มีผู้คนและนักท่องเที่ยวให้ความสนใจตลอดมาและมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี

กลองยาวอำเภอลำปำ เป็นกลองยาวแบบดั้งเดิม หรือแบบโบราณมีเครื่องดนตรีประกอบด้วยกลอง รำมะนา ฉาบ และเพิ่มเครื่องดนตรีทั้งพื้นบ้านและเครื่องดนตรีสากลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีที่มีอยู่แล้ว เครื่องดนตรีที่เพิ่มขึ้นประกอบด้วย ฉิ่ง ฉิ่ง พิณ แคน ซอ เบส กีตาร์ ออร์แกน และกลองชุด 3 ใบ กลองยาวแบบดั้งเดิมหรือแบบโบราณไม่มีการพ็อนหน้าขบวน แต่พองกลองยาวประยุกต์เป็นที่นิยมจึงมีการพ็อนรำนำหน้าขบวนเพื่อความสวยงามและเพื่อประกอบการแข่งขัน

งานประเพณีกลองยาวประจำปีของอำเภอลำปำปทุม จังหวัดมหาสารคามจัดต่อเนื่องมายาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 มีการพัฒนารูปแบบขบวน วิธีการแสดง ให้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจสนุกสนานมากขึ้น มีจังหวะลูกกลองที่ทุกคณะพยายามจะสอดแทรกเทคนิค ลีลาต่าง ๆ ให้แพรวพราวเพื่อแข่งขันกัน โดยเฉพาะการพ็อนกลองยาว ซึ่งกลายมาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของขบวนแห่กลองยาวมีท่าบังคับที่เป็นท่าไหว้ครูพื้นฐาน ท่าพ็อนตามขบวนนิยมดั้งเดิม ถึงจะมีท่าประยุกต์เพิ่มเติม แต่ละคณะก็ยังคงรักษาท่าบังคับของตนไว้ ซึ่งพ็อนเหล่านี้เป็นท่าที่ถ่ายทอดกันมาในชุมชนอย่างต่อเนื่องจากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์กับจังหวะกลองยาวอย่างสวยงาม

ด้วยเหตุผลและจากการศึกษาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการพ็อนกลองยาว อำเภอลำปำปทุม จังหวัดมหาสารคาม ที่มีนาฏยลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในขบวนแห่กลองยาวจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพ็อนกลองยาวทั้งด้านนาฏยลักษณ์ รูปแบบการพ็อน การแต่งกาย ดนตรีอย่างเป็นทางการตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างการพ็อนกลองยาวกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอำเภอลำปำปทุมในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดการพ็อนกลองยาวให้คงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและการอนุรักษ์การพ็อนกลองยาว อำเภอลำปำปทุม จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพ็อนกลองยาว อำเภอลำปำปทุม จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดของ เลสลีย์ ไวท์ เพื่อใช้ศึกษาพัฒนาการและการดำรงอยู่ของ วัฒนธรรม และนำแนวคิดของจากรูวรรณ ธรรมวัตร และลักขณา รอดสน ใช้ศึกษาองค์ประกอบของ การพืชนกลองยาวเกี่ยวกับ ดนตรี กระบวนการ พืชนและการแต่งกาย ซึ่งทั้งหมดต้องผสมผสาน กลมกลืนกันอย่างเหมาะสม

วิธีการศึกษา

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษา 4 วิธี คือ ประการแรกศึกษา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ พัฒนาการ ประการที่สองผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ศิลปิน พื้นบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชนและชาวบ้านทั่วไป ประการที่สามใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมสังเกตการณ์แสดงตามชุมชนและ ประการสุดท้ายเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลและตรวจสอบเพื่อนำมาวิเคราะห์ พัฒนาการของพืชนกลองยาวอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยนำเสนอด้วยวิธีการ พรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. พัฒนาการและการอนุรักษ์การพืชนกลองยาว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
2. องค์ประกอบของการพืชนกลองยาว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของพืชนกลองยาว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

1. พัฒนาการและการอนุรักษ์การพืชนกลองยาว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีพัฒนาการพืชนกลองยาวแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ 1) ช่วงวัฒนธรรมบันเทิงของชุมชน 2) ช่วงเริ่มจัดการแข่งขัน 3) ช่วงพัฒนารูปแบบโบราณผสมแบบประยุกต์ และได้ถ่ายทอดทำพืชนและการตีกลองจากรุ่นสู่รุ่นในกลุ่มหรือชุมชนเดียวกันอีกทั้ง ส่งเสริมให้เป็นวัฒนธรรมบันเทิงของชุมชน การแสดงวงกลองยาวจึงเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย

2. องค์ประกอบของพืชนกลองยาว อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามแบ่งออกเป็น 2.1 เครื่องดนตรี มีเครื่องดนตรีสากล เข้ามาผสมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น กีตาร์เบส ออร์แกน กลองชุด เครื่องขยายเสียง

ภาพประกอบ 1 เครื่องดนตรีพืชนกลองยาว

- 2.2 ทำพืชน นำทำพืชนแม่บที่อีสาน ทำพืชนในวงโปงลางและทำดั้งเดิมมาผสมเป็น ทำพืชนที่มีความสวยงามและเป็นระเบียบ เช่น ทำไห้วครุ ทำปะแบ่ง ทำยุงลำแพน ทำกาดากปัก ทำลมพัดพร้าว เป็นต้น

ภาพประกอบ 2 ท่าฟ้อนดั้งเดิม ชื่อท่าพระราม
แสดงศรีกลองยาวคณะเทพนิมิต

ภาพประกอบ 4 เครื่องแต่งกายฟ้อนกลองยาว
ในอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบ 3 ท่าฟ้อนดั้งเดิม ชื่อท่าชัตฉา
กลองยาวคณะเทพนิมิต

2.3 การแปรแถว มีรูปแบบแถว ลักษณะต่าง ๆ เช่น แถวตอน แถวหน้ากระดาน แถวเฉียง แถวตัววี วงกลม แถวคู่ เป็นต้น

2.4 การแต่งกาย เป็นการแต่งกายแบบพื้นบ้านอีสาน สวมเสื้อแขนกระบอกสีสันสดใส ผ้าถุงเป็นผ้าถุงสีสันเข้ากับตัวเสื้อ ผ้าสไบ ผ้าฝ้าย ผ้าซิด ผ้าแพรวา สีสันสดใส สวมเครื่องประดับสร้อยคอ ต่าง ๆ เข็ดซัด กำไลและดอกไม้ประดับศีรษะ

สรุป

พัฒนาการของฟ้อนกลองยาวอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เริ่มต้นจากการเป็นวัฒนธรรมบันเทิงของท้องถิ่น โดยเป็นกิจกรรมหนึ่งในงานประเพณีสำคัญของอีสานจะมีการละเล่นกลองยาวเป็นส่วนหนึ่งในขบวนแห่สนุกสนานและมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นของคนในชุมชน นอกจากการถ่ายทอดแล้วยังต้องอนุรักษ์ให้กลองยาวเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

นอกจากนี้องค์ประกอบของฟ้อนกลองยาวอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านและเครื่องดนตรีสากล วิธีการบรรเลงจังหวะดั้งเดิมก่อนแล้วจึงบรรเลงจังหวะประยุกต์มีการใช้ลีลาด้วยรูปแบบต่าง ๆ ท่าฟ้อนมีการฟ้อนจากท่าดั้งเดิม เช่น ท่าสอดสร้อยมาลา ท่าปะแปง ท่าถอนกล้ามาเป็นท่าประยุกต์ เช่น ท่ายุงลำแพน ท่านกบิน ท่าบัวบาน เป็นต้น อีกทั้งยังมีการคิดขบวนแปรแถวในลักษณะต่าง ๆ เช่น แถวตอน แถวคู่ แถวเฉียง แต่ยังคงลักษณะการแต่งกายแบบพื้นบ้าน แต่ให้มีสีสันสดใสเพื่อให้เกิดความสวยงาม

อภิปรายผล

การแสดงกลองยาว เป็นส่วนหนึ่งของ ชุมชนอีสานที่สามารถจัดระเบียบสังคม ปลูกจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น การมีส่วนร่วมกับชุมชนในงานประเพณีที่จัดในทุกปีส่งเสริมรายได้ผลผลิตของท้องถิ่นให้สินค้าของอำเภอที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว กลองยาวอำเภอวาปีปทุมสามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาพัฒนาการของการละเล่นพื้นบ้านอื่น ๆ ที่มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นซึ่งควรแก่การอนุรักษ์ไว้ โดยพยายามศึกษาค้นคว้ารูปแบบดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ และดร.อรุณมย์ จันทมาลา อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี ตลอดทั้งผู้รู้ด้านดนตรีและเพื่อนอีสานที่อนุเคราะห์ข้อมูลทำให้การวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณอาจารย์ศราวุธ โชติจรัส ผู้ช่วยวิจัยที่มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลภาคสนามและช่วยเหลือส่วนของงานเอกสารจนการวิจัยสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ตามความมุ่งหมาย

เอกสารอ้างอิง

- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2527). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จาร์วรรณ ธรรมวัตร. (2531). *ภูมิปัญญาแห่งอีสาน : รวบรวมความอีสานคดีศึกษา*. มหาสารคาม : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- นัตรบ มุลาลี. (2534). *กลองเส็ง*. ใน : ศิลปากร. 3416 หน้า 96-105 ; พฤษภาคม. กรุงเทพฯ
- มนู ครุฑไชยันต์. (2526) *กลองยาวอีสาน*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาสารคาม